

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 23 augustus 2012

MEDITATIE

Het toebrengen in goede Handen

Christus als de Goede Herder spreekt deze woorden in dit voor ons bekende hoofdstuk. "Deze", dat zijn de andere schapen, die niet van de stal van Israël zijn. Die andere schapen zijn zo ver van Hem af; ze dwalen maar rond, waarbij de één zijn knieën buigt voor hout en steen en de ander voor zichzelf. Deze schapen, evenals de schapen uit de stal van Israël, komen echt uit zichzelf niet naar de Herder toe. "Ik moet ze toebrengen", zegt de Heere Jezus.

Het toebrengen van de schapen tot de kudde is de taak van de Goede Herder. Hij is daar altijd mee bezig, niet alleen toen Hij op aarde was, maar ook nu Hij in de hemel is. Hij is aldoor bezig met dat toebrengen. Dit werk zet Hij voort tot de laatste is toegebracht en Zijn Koninkrijk vol-tallig zal zijn. "Ik moet", zegt Hij. Het

Deze moet ik ook toebrengen.

Johannes 10:16m

is dus een Hem opgedragen taak. Het is de wil des Vaders, dat die andere schapen toegebracht worden. Het is echter ook de drang van Zijn liefdevolle hart dat Hem dringt die andere schapen te zoeken en ze toe te brengen.

Gelukkig dat Hij dit werk doet. Geen mens zou bij machte zijn om maar één afgedwaald schaap tot de kudde van deze Goede Herder te brengen. Als er één ding is, dat geleerd moet worden, dan is dat wel dat wij niet bij machte zijn om een mens te maken tot een schaap van deze Herder. Dit werk van toebrengen is daarom in zulke goede Handen.

Deze Herder is zo volkomen berekend voor dit onmogelijke werk. Hij weet immers waar deze schapen zijn, die toegebracht moeten worden. Hij weet in welke strikken van zonde en schuld zij zitten, ja ook welke machten van on- en bijgeloof hen gevangen houden. Maar deze Goede Herder staan alle middelen ten dienste om die schapen te redden en te verlossen van het eeuwig verderf. Geen held is sterker dan Hij. Maar geen mens is ook met zo'n innerlijke ontferming over deze schapen bewogen als deze Herder. Hij daalde af in hun diepste nood, ja tot in de diepte van hel en dood. En wat een verzet ondervindt Hij daarbij, zowel van de

machthebbers als van deze schapen. Ze geven zich zo maar niet gewonnen. Ze zijn zo onwillig en tegenstrevend. Maar Zijn hand is sterk en Zijn arm heeft groot vermogen.

Nu wil die Goede Herder bij de toebrenging wel gebruik maken van Zijn dienstknechten. Zo sprak Hij eenmaal tot Petrus: "Weid Mijn schapen". Nog roept Hij arbeiders om uit te gaan. Echter al Zijn dienstknechten moeten het horen: "Ik moet toebrengen".

Dit woord van Christus wijst ons op de machteloosheid van Zijn dienstknechten. Zij kunnen ook alleen maar bestaan door Hem. En als Hij toch mensen wil gebruiken, dan is dat alleen maar een wonder. Dat is hun taak: Zijn boodschap doorgeven, Zijn getuige zijn. "En zij zullen Mijn stem horen".

De stem is immers het middel om iemand te roepen. Alle dienaren in Gods Koninkrijk hebben dus Zijn stem laten horen. Heeft u in de prediking des Woords de stem des Heeren reeds mogen horen? Het schijnt soms of alles tevergeefs zal zijn. En toch zegt die grote Herder der schapen: "Zij zullen horen".

Van nature gaat die stem aan ons voorbij. Maar wanneer Zijn stem doordringt tot in het diepst van ons hart, dan horen we de stem van de Zone Gods, die ons verschrikt vanwege onze zonde en schuld, maar ook een stem, die gaat spreken van verzoening en vergeving, aangebracht door die Goede Herder Zelf. Moge die levendmakende stem onder ons veel klinken. Ja zijn voortgang vinden tot aan de einden der aarde.

*Welzalig, die Gij hebt verkoren,
Dien G' uit al 't aards gedruis
Doet naad'ren, en Uw heilstem horen,
Ja, wonen in Uw huis.*

Gorinchem,

ds. L. Blok

Inhoud

- 1 Het toebrengen in goede Handen
- 2 Commentaar: opmars van het humanisme
- 3 Een psalm, een lied: Psalm 97 (33)
- 4 Een zwerver vroeg naar Huis (1)
- 5 Even maar...
- 6 Relatie wedergeboorte en geloof (3)
- 7 Uit de school: leerling blijven
- 7 De eenvoudigen (4)
- 8 Comrie dichtbij (5)
- 10 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 12 Kerkdiensten

90e jaargang

Nr. 46

Opmars van het humanisme

Voor allerlei bijzondere situaties waarin een mens terecht kan komen, is er sinds jaar en dag sprake van speciale geestelijke verzorging. Dat geldt voor het leger, maar ook voor de gevangenis. Het geldt voor ziekenhuizen, maar ook voor bejaardenoordelen. Daarbij is het uiteraard van groot belang wat het karakter is van die geestelijke verzorging. Is er iets te bespeuren van de werking van Gods Geest of berust ze louter en alleen op het inzicht, medeleven en invoelingsvermogen van de menselijke geest?

Dat laatste behoeft niet verkeerd te zijn. Het heeft zeker z'n waarde als iemand belangstelling toont voor zijn medemens in moeilijke omstandigheden. Bij geestelijke verzorging in de echte zin van het woord gaat het echter om heel wat meer. Dat zal duidelijk zijn.

Confessionele ziekenhuizen

In de tijd van de verzuiling telde Nederland tal van confessionele ziekenhuizen. Rooms-katholieke en protestantse. Die identiteit kwam tot uitdrukking in het personeel dat men aantrok, maar ook in de aandacht die er was voor de geestelijke kant van het ziek-zijn. De mens was immers meer dan zijn lichaam.

Van al die christelijke ziekenhuizen is nauwelijks meer wat over. Dat had allerlei oorzaken. De vroegere achterban vond een eigen ziekenhuis niet meer zo nodig. Door de ontkerstening liep die achterban ook in omvang terug. Schaalvergroting dwong confessionele ziekenhuizen tot fusies, waarbij veelal de eigen identiteit verloren ging. Op termijn had dat ook gevolgen voor de geestelijke verzorging. Daarbij komt dat patiënten tegenwoordig, uit oogpunt van kostenbesparing, aanzienlijk korter in een ziekenhuis liggen dan vroeger. Wie het weekeinde in het ziekenhuis moet doorbrengen is vaak te ziek om een kerkdienst te bezoeken, zo men daar al behoefte aan zou hebben en zo die diensten nog gehouden worden.

Al is de medische kennis tot grote hoogte gestegen, toch zijn niet alle ziekten te genezen en verlopen niet alle operaties succesvol. In een ziekenhuis worden heel wat doodvonnissen uitgesproken, zo formuleerde een specialist het onlangs in het RD. Zo'n boodschap komt hard aan. Artsen worden tegenwoordig getraind in het houden van slecht-nieuws gesprekken. Zeker in dergelijke situaties is er behoefte aan geestelijke ondersteuning.

Van al die christelijke ziekenhuizen is nauwelijks meer wat over.

Het is dan wel van groot belang dat die geestelijke verzorging ook een voluit Bijbels karakter draagt. De Bijbel spreekt er van dat het de mens gezet is eenmaal te sterven en dat daarop Gods rechtvaardig oordeel volgt (Hebr. 9:27). Er mag niet verzwegen worden dat de dood een gevolg is van de zonde en dat alleen zij zullen zalig worden die Christus 'door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen' (Heid. Cat. vr. 20). Met de dood voor ogen heeft een mens niets aan mooie woorden waarmee hij bedrogen wordt voor de eeuwigheid. Maar er is genade voor de grootste der zondaren. Christus is voor velen 'een steen des aanstoets en een rots der ergernis', maar wie 'in Hem gelooft zal niet beschaamd worden' (Rom. 9:33).

Algemene boodschap

Wat dat betreft is de geestelijke verzorging in ziekenhuizen, maar ook elders, vaak ver beneden de maat die we op Bijbelse gronden moeten aanleggen. Dat geldt uiteraard van de humanistische geestelijke verzorging. Die is duidelijk in opmars. Steeds meer mensen zijn immers onkerkelijk. Die hebben geen behoefte aan een dominee of een rooms-katholieke geestelijke. Humanistische geestelijke verzorgers pretenderen al gauw dat zij een algemene boodschap brengen, waar iedereen wat aan kan hebben.

Directies die zich niet willen binden aan een bepaalde geloofsovertuiging, menen dat ze met de aanstelling van zo iemand neutraal blijven. Zo besloot het Deventer ziekenhuis recent om te stoppen met de zondagse kerkdiensten en in plaats van een ziekenhuispredikant een humanistische geestelijk verzorger aan te stellen.

Nu moet helaas gezegd worden dat, als het gaat om de geestelijke verzorging in allerlei instellingen, het verschil tussen de predikant, de pastoor en de humanist vaak niet zo heel groot is. In ieder geval tilt men niet zwaar meer aan het verschil tussen protestants en rooms-katholiek. In het Deventer ziekenhuis had de kerkdienst de ene week een meer katholiek karakter en de andere week een meer protestants.

Ziekenhuispredikanten willen er voor iedereen zijn. Dat is terecht.

Ze hebben een boodschap voor alle mensen, maar ze moeten er niet naar streven om bij iedereen in de smaak te vallen. Het Evangelie is immers niet naar de mens.

Ook al gezien de verschuivingen die zich in de ziekenhuizen voordoen ten aanzien van de geestelijke verzorging, is het meer dan ooit nodig dat de pastorale zorg voor onze gemeenten in het ziekenhuis, vanuit de eigen gemeente verzorgd wordt. Nu komt het al voor dat predikanten de humanistische raadsman aantreffen bij het bed van een van hun gemeentelieden.

In het aangezicht van de dood

Een halve eeuw geleden werden er in Nederland nog hele discussies gevoerd over humanistische geestelijke verzorging in het leger en humanistisch vormingsonderwijs op school. In het aangezicht van de dood heeft het humanisme geen boodschap, zo reageerden protestantse politici rond 1960 op de wens van het Humanistisch Verbond om toegelaten te worden tot de geestelijke verzorging van de militairen.

De Tweede Kamerleden van de protestantse partijen (op een deel van de AR-fractie na) stemden vijftig jaar geleden tegen de invoering van humanistisch vormingsonderwijs op openbare scholen. Het SGP-kamerlid ir. Van Dis betitelde dat als 'het vrijelijk laten propageren van ongelooft'. Dat kon hij niet voor zijn rekening nemen.

Inmiddels zijn we er niet alleen aan gewend geraakt dat het Humanistisch Verbond participeert in allerlei vormen van geestelijke vorming en verzorging, maar de humanistische inbreng wordt in onze maatschappij steeds meer als de algemene en vanzelfsprekende gezien. Die legt immers de nadruk op de menselijke waardigheid en de eigen keuze van de mens. Wie zou daar tegen kunnen zijn? Godsdiensten zijn daarentegen in veler oog toch wat bijzonders. Die beroepen zich op een goddelijke openbaring. Daar moet je in het publieke leven mee uitkijken. Dat geldt zeker voor strenge godsdiensten, zoals de islam of de zware gereformeerden.

Ongetwijfeld is ons in dit land nog veel goeds gelaten. Maar er is een seculiere meerderheid die op allerlei terreinen steeds meer de toon aangeeft. En velen die nog wel tot een kerk behoren, vinden daar gemakkelijk aansluiting bij. Bij de komende verkiezingen zal dat ook wel blijken. Het voorheen christelijke Nederland is een zendingsland geworden.

EEN PSALM, EEN LIED

33

Psalm 97

*'Het licht is voor den rechtvaardige gezaaid,
en vrolijkheid voor de oprechten van hart'.*

Psalm 97:11

Het is een vreugde dat de Heere regeert. Daarover moet de hele wereld zich verblijden. Met deze gedachte begint Psalm 97. Wie echter verder leest, kan deze Godsregering maar moeilijk begrijpen. Misschien is dit in uw leven ook wel zo. De duisternis is als het ware tastbaar. Daarbij klinkt gerommel van onweer. Bliksemen verlichten de wereld. Waar komt deze duisternis vandaan?

Daarop weet de dichter wel een antwoord. De duisternis komt bij de Heere vandaan omdat hij een God van gerechtigheid en gericht is. De hemelen verkondigen die gerechtigheid (vers 6). Vanwege deze deugden is de Godsregering voor ons vaak zo onbegrijpelijk. Toch vindt de dichter hierin rust en blijdschap. De deugden Gods zijn hem lief. Ja, de deugden van Gods rechtvaardigheid en heiligheid. Daarvoor moet je ingewonnen worden, anders kun je je alleen maar stoten aan deze eigenschappen van God. Maar in deze Psalm wordt God gekend. De dienst van deze Heere wordt aangeprezen.

Wat is de rechte kennis van Hem toch noodzakelijk! Vanuit die kennis, die de Heilige Geest werkt, wordt de juiste kennis van Gods deugden geboren. Dan is er ook een buigen voor de gerechtigheid van God. Dan leren wij ook te volgen. Die God weet immers wat goed voor ons is? Dan wordt rust gevonden in de wetenschap dat God groot is.

Blijft het dan in deze Psalm donker? Nee, er wordt wel over het licht gesproken. Voor wie? Voor de rechtvaardigen. Dat zijn zondaren die rechtvaardig gemaakt zijn door een Ander. In Christus kunnen zij voor God bestaan. Het licht komt bij Hem vandaan, Die gezegd heeft dat Hij het Licht der wereld is.

Als Hij komt, gaat de duisternis wijken. Dan zal uiteindelijk het licht van de vreugdevolle eeuwigheid gaan schijnen.

Dit licht wordt niet in één keer ten volle gezien. In de bovenstaande tekst staat dat het licht voor de rechtvaardige *gezaaid* is. Als iets gezaaid wordt, vindt er een geleidelijke ontwikkeling plaats. Niet aanstonds wordt de volle vrucht gezien. Zo is het ook met het licht Gods. Als de Heere dit in het hart zaait, is er een geleidelijke ontwikkeling. De volle vrucht van het licht der eeuwigheid bewaart de Heere.

Calvijn schrijft: '...evenals zaad, dat rechts en links uitgestrooid wordt; of wel, het licht hunner blijdschap te voorschijn zal brengen, hetwelk tevoren verborgen was'.

Poortugaal, ds. C. Neele

Een zwerver vroeg naar Huis

Honderd jaar geleden overleed ds. C. Pieneman

Binnen de Gereformeerde Gemeenten was ds. C. Pieneman na de totstandkoming van het kerkverband (1907) de eerste predikant die overleed. Een eeuw geleden, op 2 augustus 1912, werd hij onverwachts weggenomen. Op de begraafplaats zei ds. A. Janse: 'Al wat van hem niet deugde, is begraven. Wat ten dele was, is teniet gedaan. Het zondige dat hem aankleefde, is eeuwig weggewassen door Jezus' bloed'.

Cornelis Pieneman was op 27 mei 1863 in Zevenhoven (Zuid-Holland) geboren. In zijn geboorteakte werd hij als Kornelis Peeneman vermeld, maar zo schreef hij zijn naam niet, en ook in alle kerkelijke archivalia is hij vermeld als ds. C. Pieneman. De spelling van namen veranderde in die tijd wel vaker. Pieneman groeide op in een arm arbeidersgezin. Hoewel zijn moeder bij de waarheid was opgevoed, voelden zijn ouders zich thuis onder de liberale prediking in hun woonplaats. Cornelis werd naar de openbare school gestuurd, niet naar de christelijke. Moedwillig verstoorde hij enkele keren het gebed van de onderwijzer op de christelijke school.

Zijn oudste zusje vreesde de Heere echter vanaf haar jonge jaren. Ze overleed toen ze 13 jaar oud was. Cornelis was bijna vier jaar toen de doodskist het huis werd binnengedragen. Het maakte diepe indruk op hem. Zelf werd hij op 15-jarige leeftijd stil-

gezet. Daarvoor werd een gesprek met een ouderling op Tweede Kerstdag 1878 tot zegen gesteld.

Oefenaar in Opheusden

Vanaf zijn negende jaar werkte Pieneman als boerenknecht. Na studie aan het gymnasium in Zetten ging hij preken, onder andere in Opheusden. Daar ontstond een gemeente van de dolerende kerken die onder leiding van dr. A. Kuyper uit de Nederlandse Hervormde Kerk waren getreden. Pieneman werd er in 1889 oefenaar. 'Beroepen: Opheusden, de heer Pieneman te Amsterdam', meldde De Heraut van 20 januari 1889.

In 1891 trouwde oefenaar Pieneman met de 26 jaar oudere weduwe Brunt, die met haar eerste man zijn studie had betaald. Over haar is het verhaal overgeleverd dat ze, toen iemand bij haar op bezoek was, hardop een gebed deed en daarin ook haar zieke koerduif opdroeg. Haar bezoeker vond dat maar vreemd. Mevrouw Pieneman zei echter: 'Staat in uw Bijbel niet geschreven: De rechtvaardige kent het leven van zijn beest?'

Predikant in de Kruisgemeenten

De gemeente van Opheusden groeide, zowel in de breedte als in de diepte. In het kerkverband - sinds 1892 de Gereformeerde Kerk - voelde oefenaar Pieneman zich steeds minder thuis. In 1894 sloot hij zich met zijn gemeente

aan bij de Kruisgemeenten. Hij verklaarde 'dat hij de vorige kerkgemeenschap verlaten heeft uit dwang, omdat hij met de leerstellingen die daar geleerd worden, welke tegen Gods Woord strijden, niet kon instemmen'.

Op 10 juni 1894 werd Pieneman predikant in Opheusden. Vanaf juli 1895 stond hij in Den Haag, vanaf oktober 1898 in Rotterdam. Hij ontving geestelijk onderwijs en mocht zelf als geestelijk leidsman veel betekenen in het leven van kinderen des Heeren. Er werden vaak gezelschappen gehouden, ook in de pastorie.

De kerk in Rotterdam moest worden afgebroken vanwege de aanleg van een spoorlijn. In 1901 nam ds. Pieneman een nieuwe kerk in gebruik, achter de pastorie aan de Boezemsingel.

Ds. Pieneman gaf oefenaar G.H. Kersten een aantal lessen en bevestigde hem in 1905 in Meliskerke tot predikant. Nog geen jaar later zou ds. Kersten zijn opvolger in Rotterdam worden.

De brede wateren over

Reeds in Opheusden was ds. Pieneman bepaald bij Psalm 95:3: "Zijn' is de zee; z' is door Zijn kracht met al het droge voortgebracht". Hij zei toen tegen zijn vrouw: 'Het zou nog best kunnen dat we de brede wateren over moeten om daar het Evangelie te verkondigen'.

Zijn vrouw heeft dat niet meegemaakt, ze overleed in 1901. Ds. Pieneman hertrouwde een jaar later met een vrouw uit zijn eerste gemeente.

In het voorjaar van 1905 werd het ds. Pieneman duidelijk dat zijn weg naar Grand Rapids zou leiden. Dat bleef hem sterk bij. Hij stak de Nieuwe Maas over om in Charlois te gaan catechiseren: 'Door het passeren van andere vaartuigen begon het bootje te schommelen, en daar dacht ik opeens weer aan Amerika, en wat het voor mij zijn zou als ik de zee moest oversteken. Het

Ds. C. Pieneman met zijn vrouw.

scheen mij onmogelijk toe. Een ogenblik verliet die gedachte mij, maar kort bij mijn woning gekomen, kwam ze des te sterker op mij aan, zodat ik moest uitroepen: 'Heere, dat kan ik niet!'

Het scheen mij ondoenlijk de gemeente van Rotterdam te verlaten, omdat ik er met zoveel zegen gearbeid had en er een leven in eensgezindheid en derhalve een band der gemeenschap was, hetgeen nu juist in onze dagen over het algemeen niet overvloedig gevonden wordt. Daarbij kwamen verscheidene familieomstandigheden, die ik niet noemen zal. En verder scheen het mij onmogelijk al mijn familieleden, alle leraren onzer verschillende gemeenten, met wie ik zulk een hartelijke omgang had, en ook ons dierbaar vaderland, waarmee ik zoveel werkzaamheden had gehad, te moeten verlaten. Bij dat alles kwam nog de reis over zee en dan een onbekend, vreemd land! Dat alles te samen maakte het mij even onmogelijk als had ik met mijn hand aan de zon moeten reiken.

Toen werd Rotterdam, ja, de gehele

wereld mij te klein: ik gevoelde het niet langer tegen de Heere te kunnen uithouden en ik riep uit: Heere, indien het dan niet anders kan, Uw wil geschiede!'

In juni werd hij opnieuw op Amerika gewezen, toen de parlementsverkiezingen in Nederland een ongunstig resultaat voor de rechtse partijen hadden. Toen ds. Pieneman aan zijn vrouw vertelde dat ze overzee zouden gaan, was ze verslagen en kon ze de rest van de dag niets meer doen.

Op 20 juli liet hij tijdens zijn gebed al iets merken aan zijn gemeente. Maar hij had nog geen beroep, dus de duivel maakte hem tijdens de preek wijs dat hij dwaas handelde. Het gevoel was echter zo sterk dat ds. Pieneman de volgende dagen in Twello en Rijsen zei dat zijn volgende preekbeurt een afscheidsdienst zou zijn. Op 25 juli hoorde hij echter dat ds. N.H. Beversluis in Grand Rapids was beroepen.

Autobiografie

Nadat ds. Beversluis had bedankt,

kwam in september het verzoek van Grand Rapids of een van de predikanten enkele maanden kon overkomen, ook voor de bediening van de sacramenten. Ds. Pieneman kreeg het heil van de kinderen in die gemeente op zijn hart gebonden. Hij wist dat hij erheen zou gaan, en niet slechts voor een paar maanden.

Enkele dagen later kreeg hij een beroep uit Grand Rapids en nog in diezelfde week nam hij het aan, 'met een vast vertrouwen en geloofsvrijmoedigheid in de Heere', zoals de scriba van Rotterdam noteerde.

Temidden van alle voorbereidingen voor de emigratie waren de pastoriebewoners ook druk met schrijven. Ds. Pieneman publiceerde al jong zijn levensgeschiedenis, en dat gold ook voor zijn dienstbode Anna Helderop. Beide boekjes verschenen in 1906.

(wordt vervolgd)

Scherpenzeel,

L. Vogelaar

Even maar...

De hartenklop

Er zijn soms van die kleine zinnen die veel uitdrukken. Soms staan ze zelfs tussen haakjes. En toch klopt daarin het hart van de levende kerk der eeuwen. Zullen we een paar voorbeelden noemen uit de schoonste voorbereidingspreek die ons door onze ouden is overgeleverd, namelijk ons avondmaalsformulier? Temidden van sterkere avondsmaalsdrang en soms ook avondmaalsmijding wijst dit Bijbelse document de beproefde weg. De weg van de bevinding van Gods kinderen in de loop der eeuwen. Schijnbaar onbelangrijk en bij oppervlakkige lezing ontgaat het ons. Maar luister eens naar enkele voorbeelden:

'..overmits ons (door de genade des Heiligen Geestes) zulke gebreken van harte leed zijn'.

Veel gebreken en ellendigheid bevinden Sions kinderen in zich, maar toch doen die zo'n pijn. Waardoor? Dat is alleen maar door de dadelijke bediening van Immanuëls

Geest. En dat is onverdiende en eenzijdige genade. Dan alleen, maar dan ook zeker wordt de smart erover ervaren.

'...de toorn Gods, onder welke wij eeuwig hadden moeten verzinken, op Zich geladen heeft'. Wat ben ik nu waard? Wat verdienen mijn zonden? De brandende toorn van God, waaronder ik waard ben en blij eeuwig weg te zinken in de helse afgrond. Dat is nu het bedenken van onze zonden en...vervloeking.

'Ik voor u (daar gij anders de eeuwige dood hadt moeten sterven) Mijn lichaam aan het hout des kruises in de dood geve..' Weer datzelfde, het kennen van onszelf in onze vloekwaardigheid.

'..wij bidden U dat Gij in dit Avondmaal (waarin wij oefenen de heerlijke gedachtenis aan de bittere dood van Uw lieve Zoon Jezus Christus) door Uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken...' Het gaat om de bedoeling van Gods heilige en

goede inzetting. Wanneer we lezen 'waarin wij oefenen de gedachtenis van de dood van Uw Zoon' dan zeggen we wezenlijk hetzelfde. En toch deze drie kleine veelzeggende toevoegingen: voor dood staat 'bitter'. Want de zonde is zo bitter en de verberging van Gods aangezicht is zo bitter en daarom is de dood voor de Middelaar zo bitter geweest. Maar zo is Hij de Vader zo lief en de Zijnen zo lief. Onzegbaar dierbaar is deze Bloedbruidgom, Gods 'lieve Zoon Jezus Christus'. En daarom is bij alle opzien toch de overdenking hiervan tijdens de avondmaalsbediening zo 'heerlijk': zo onuitsprekelijk zoet en goed, aangenaam voor het verslagen en bezwaarde hart.

Kleine zinnen met een diepe inhoud! Opdat het nageslacht dat ook zo zal inleven. Want het is de verwoording van de hartenklop van ál Gods levendgemaakte kinderen.

v.a.

Relatie wedergeboorte en geloof

In het vorige artikel is benadrukt dat het woord "wedergeboorte" ook in de betekenis van levendmaking door Calvijn en de Nadere Reformatoren is gebruikt. Dat zij aan het geloof voorafgaat en dat het geloof eruit voortvloeit. Dat wij slechts kunnen geloven wanneer we daartoe door de Heilige Geest worden bewogen en in staat gesteld.

'Daar ons verstand geneigd is tot ijdelheid', zegt Calvijn, 'kan het Gods Waarheid nooit aanhangen, en daar het stomp is, is het altijd blind voor Zijn licht'. Daarom 'is het ook niet genoeg dat het verstand door Gods Geest verlicht is, indien ook niet het hart door Zijn kracht versterkt en gesteund wordt'. En de Nederlandse Geloofsbelijdenis zegt in artikel 24 van het waarachtig geloof, dat het de mens wederbaart, allereerst dat het in hem 'gewrocht is door het gehoor van het Woord Gods en de werking des Heiligen Geestes'.

In de leer van de roeping hebben de oude gereformeerden steeds geleerd dat de uitwendige roeping door het Woord alleen het geloof niet werkt. Daar moet de inwendige roeping van de Heilige Geest in het hart des mensen bijkomen. Het is duidelijk dat zij in elk geval een genadewerking van de Heilige Geest aannamen, die aan het geloof voorafgaat en waardoor het geloof zelf te voorschijn wordt geroepen. En het is bekend dat Luther in de eerste tijd van zijn optreden, dit schenken van het geloof aan de mens steeds met de naam "wedergeboorte" heeft aangeduid.

Calvijn heeft ook meer dan eens uitgesproken dat de wedergeboorte, in een beperkte zin opgevat, aan het geloof voorafgaat. Hij spreekt in zijn commentaar op Lukas 17:13 van 'het levende geloof, dat in de Geest der wedergeboorte blijvende wortelen heeft'. In zijn commentaar op Johannes 1:12 verzekert hij 'dat degenen, die geloven, reeds uit God geboren zijn' en bij Johannes 1:13 merkt hij op: 'Hieruit volgt ten eerste, dat het geloof niet uit ons voortkomt, doch vrucht is van geestelijke wedergeboorte. Want de evangelist ontkent, dat iemand kan geloven, tenzij hij uit God

geboren is; derhalve is het geloof een hemelse gave. Vervolgens volgt hieruit, dat het geloof niet een koude en blote kennis is, daar niemand geloven kan, indien hij niet door de Geest Gods vernieuwd is'.

Hierbij stelt Calvijn welbewust de vraag naar de verhouding van wedergeboorte en geloof. Nadat hij gezegd heeft dat niemand geloven kan, tenzij hij door Gods Geest vernieuwd is, vervolgt hij immers: 'Het schijnt echter dat de evangelist de volgorde omkeert door de wedergeboorte voor het geloof te stellen, daar zij toch eerder een gevolg van het geloof is en er daarom op volgt. Ik antwoord, dat beide heel goed overeenkomen, want door het geloof ontvangen wij het onvergankelijk zaad, waardoor wij tot een nieuw en goddelijk leven herboren worden. En toch is het geloof zelf reeds een werk van de Heilige Geest, Die alleen in de kinderen Gods woont. Zo is dan van verschillende zijden beschouwd het geloof een deel van onze wedergeboorte en de ingang tot het koninkrijk Gods, zodat Hij ons onder zijn kinderen rekent. Want dat de Geest ons verstand verlicht, dat behoort reeds tot onze vernieuwing. Op deze wijze vloeit het geloof uit de wedergeboorte voort als uit een fontein'.

Uit al deze uitspraken van Calvijn wordt heel duidelijk dat het woord "wedergeboorte" door hem wel degelijk in tweeërlei zin wordt gebruikt. Hij duidt daarmee zeker dikwijls de levensvernieuwing aan, zoals zij bewust door de gelovige doorleefd wordt en zich manifesteert in droefheid over de zonde en in lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven. Hij reserveert het echter ook voor de eerste vernieuwende daad van de Heilige Geest, waardoor het verstand verlicht wordt en de halsstarrige zondaar vertederd wordt tot het aannemen van het Evangelie, voor wat men later de "wedergeboorte in engere zin" placht te noemen. En even vast als hij overtuigd is dat de voortgaande vernieuwing op het geloof volgt en daaruit voortkomt, handhaaft hij dat er zonder voorafgaande vernieuwing des harten geen geloof mogelijk is.

De leer der wedergeboorte in engere zin is dus, wat het wezen van de zaak betreft, geen uitvinding geweest van naar Scholastische onderscheidingen jagende zeventiende-eeuwse dogmatici. Ook de reformatoren en de oudste symbolische geschriften van de Gereformeerde kerken nemen in het hart van de zondaar een werking des Heiligen Geestes aan, waardoor Hij dit principieel verandert, opdat hij de roepstem van het Evangelie zal kunnen horen en geloven. Zij hebben deze werking en verandering ook "wedergeboorte" genoemd, al lieten zij veelal na haar scherp te begrenzen tegenover de voortgaande vernieuwing van de mens.

Dat is waarlijk geen wonder. Wie leert dat het geloof niet uit ons is, maar Gods genadegave (dat wij niet kunnen geloven en Christus aandoen wanneer ons hart niet wordt veranderd en levend gemaakt), die moet ook Ieren dat die verandering en levendmaking een begin hebben, dat voor de gehele voortgang en voltooiing van het nieuwe leven beslissend is.

Het valt niet te ontkennen dat het woord "wedergeboorte", wanneer men het op zichzelf beschouwt, er geheel op berekend is om dat begin aan te duiden en om daarop de aandacht te vestigen. Met de geboorte begint het leven van de mens. Niemand kan op aarde leven zonder dat hij eerst is geboren. Een mens wordt ook niet zijn gehele leven door geboren, maar zijn geboorte tekent zich scherp tegen zijn verdere leven af als het feit van zijn ter wereld komen.

Wie daarom van "wedergeboorte" spreekt, wekt door dat woord alleen reeds de indruk dat hij een nieuw begin bedoelt, het begin van de geestelijke mens en zijn leven in Christus. Zij wordt daarin voorgesteld als een handeling, die voltooid is, of die minstens tot een voorlopige afsluiting is gekomen. Dit is alleen maar mogelijk, wanneer men daarbij denkt aan de eerste principiële vernieuwing van het hart van de zondaar, waardoor zijn stenen hart in een vlees hart wordt omgezet.

Bavinck zegt terecht: 'Het woord sluit niet uit de wasdom en de ontwikkeling van het nieuwe leven, maar doet onwillekeurig denken aan de wording en het ontstaan daarvan'.

(wordt vervolgd)

Moerkapelle,

ds. H. Paul

Leerling blijven

Iedere docent overkomt het wel eens: een vraag uit de klas waarop je het antwoord niet weet. Vooral voor pasbeginnende docenten komt dat erg bedreigend over. Als docent kun je dan twee dingen doen: je kletst er een beetje omheen of je zegt eerlijk dat je het niet weet. Dat laatste is niet alleen eerlijker, het werkt op den duur ook beter.

Sommige docenten zijn bang hun (vakinhoudelijke) gezag kwijt te raken als ze niet op alle mogelijke vragen het antwoord weten. Het tegenovergestelde kon wel eens het geval zijn. Leerlingen prikken er meestal feilloos doorheen als een docent er maar een beetje omheen draait en een vaag antwoord geeft. Dan heb je geen gezag gewonnen, maar verloren. Leerlingen weten wel dat een docent niet op alle vragen het antwoord kan en hoeft te weten.

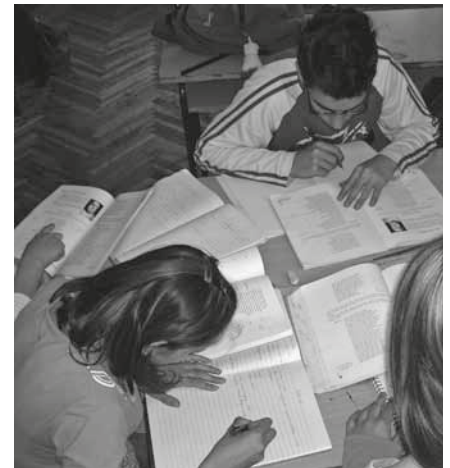
Wanneer je antwoordt dat je het ook niet weet en het antwoord zult opzoeken, is daar meestal alle begrip voor. Overigens herinner ik me wel die keer dat ik het antwoord op een vraag niet wist en ook beloofde het uit te zoeken. Iets opzoeken in geschiedenis-handboeken dat (waarschijnlijk) nooit is gebeurd, valt nog niet mee. Na diverse boeken, collega's en het internet geraadpleegd te hebben, heb ik de bewijslast maar omgedraaid. Ik heb de leerling gevraagd het antwoord op zijn eigen vraag op te zoeken. Het is hem eveneens niet gelukt.

Toch was deze tijdrovende exercitie niet nutteloos. In de eerste plaats activeerde dit probleem de opzoekvaardigheden voor het vak geschiedenis. Bovendien prikkelde het de vakinhoudelijke nieuwsgierigheid van de leerlingen en de docent. In de derde plaats schept het een band tussen leerlingen en docent als zij samen op zoek gaan naar het antwoord. Zo blijkt maar weer dat docenten ook leerlingen moeten blijven. Het is de dood in de pot als docenten alleen nog bezig zijn anderen te onderwijzen en te vormen, zonder zichzelf te blijven vormen en bekwamen in hun eigen vakgebied. Om leerlingen

enthousiast te maken voor het eigen vak is het belangrijk dat de docent uitstraalt van zijn eigen vak te houden en nog steeds op ontdekkingstocht is in zijn eigen vakgebied.

Geldt dit het eigen vak, het geldt ook in geestelijk opzicht. Om bijvoorbeeld tijdens de dagopening de leerling te bereiken, is het belangrijk een sfeer te scheppen waarin duidelijk wordt dat docent en leerling samen afhankelijk zijn van de Heere en de bediening van Zijn Geest. Samen bedelen bij de bron. Samen het Woord van God proberen te lezen en te begrijpen. Leerlingen hebben dan zo hun vragen, maar ontdekken dan ook dat de docent niet het antwoord op al die vragen heeft. Het is geen schande om als docent te erkennen dat je ook je vragen hebt.

Samen ben en blijf je dan leerling. Leerlingen op een school waar het

onderscheid tussen aardse leerlingen en docenten verdwijnt. Leerlingen op de school waar de Leraar precies weet wat Zijn leerlingen nodig hebben. Deze Leraar weet het antwoord op onze vragen, ook als wij op duizend niet één kunnen antwoorden.

Ik wens voor het komende schooljaar docenten en leerlingen toe dat ze met elkaar leerling worden en blijven. Om samen op vakinhoudelijk en op geestelijk gebied op zoek te gaan naar de antwoorden. Dan wordt het schooljaar 2012-2013 niet alleen een uitdagend, maar ook een gezegend schooljaar.

Rijssen,

E.G. Bosma

4

De eenvoudigen

Graag willen we u in dit laatste artikel wat laten meelezen in het boek "De eenvoudigen". Natuurlijk is dit fragmentarisch en willekeurig. Hopelijk zet het u aan om het boek zelf te lezen. We zien het ook graag in de handen van onze jongeren. Ook zij moeten weten hoe God Zijn volk bekeerd heeft en nog vernieuwt door Zijn Woord en Geest. Ook in het jaar 2012.

Mensen op de Veluwe gingen doorgaans niet zo gemakkelijk over tot het schrijven over hun geestelijke bevingingen. Men had schroom om dingen daarover aan het papier toe te vertrouwen. Opmerkelijk is dat de meeste eenvoudigen eerst een strijd doormaakten, voordat zij de pen ter hand

namen. Duidelijk is dat terug te vinden in de beschrijving van Aaltje Zoet uit Doornspijk. (1856–1882) Haar verlangen om eeuwig bij de Heere te zijn, werd vervuld toen ze nog maar 26 jaar oud was.

Van meerdere eenvoudigen, die in het boek aan het woord komen, is reeds een boekje verschenen in het verleden. Van Geertje Hardloper uit Oldebroek is het boekje "Door recht verlost" nog wel bekend. Zo verschenen er ook publicaties van Grietje van Dijk uit Elburg (1863-1938), van Janes den Besten uit Doornspijk (1797-1868) en van Hendrik Mulder uit Elspeet (1899 -1989).

Van veel andere eenvoudigen is echter nooit iets publiek gemaakt. We denken bijvoorbeeld aan Leen Visser

en zijn vrouw uit Elspeet (1887-1961); aan Bart Evink uit Oosterwolde (1907-1986); aan Jentje Junte uit Nunspeet (1906-1986) en aan Melis Versteeg uit Harderwijk (1912-2006).

We willen nog iets meedelen over een tienjarig weesmeisje uit Nijkerk. Haar naam kennen we niet, maar ds. Gerardus Kuypers uit Nijkerk verhaalt erover in zijn uitvoerig verslag over de gebeurtenissen in Nijkerk. In dat Veluwe dorp ontstond in 1752 'een geestelijke opwekking', waar we in onze tijd wel om mogen smeken.

Het meisje uit Nijkerk vertelt onder meer: 'Nadat de Heere mij bekommerd gemaakt had onder uw preek (van ds. Kuypers, JA) over Psalm 2 vers 12: 'Kust de Zoon'. En Hij mij verder onder de leerrede over Mattheüs 3 vers 12: 'Wiens wan in Zijn hand is' getoond had dat ik kaf was, dat niets waardig was dan de verbranding, ben ik gedurig zoekende geweest, onder de middelen, door horen, bidden, lezen... Zo heb ik uiteindelijk afgelopen dag des Heeren onder uw preek over 1 Thessalonicenzen 5 vers 19: 'Blust de Geest niet uit', mijn groot gevaar gezien en de volstreekte noodzakelijkheid van de Heere Jezus! ... Mij werd Jezus vertoond, niet aan de ogen van mijn lichaam, maar geestelijk, zo duidelijk alsof ik het waarlijk zag. Ik zag Hem als de Gekruisigde in Zijn lijden, Die de brand van Gods toorn heeft geblust.....Ik moet nu uitroepen: 'Al gaf iemand mij al het goed van zijn huis, voor deze liefde, ik zou hem ten enenmale verachten'. Ik moet erkennen: 'Ik ben zeer vrolijk in de HEERE, mijn ziel verheugt zich in mijn God!'

En met David mag ik wel zeggen: 'Wat zal ik de HEERE vergelden?' Niets, dan dat ik voor Hem leven mag! Nu heeft de duivel niets aan mij. Jezus heeft hem overwonnen... Ik heb nog vrienden, die ook nog bekeerd moeten zijn; ik zal voor hen bidden. Wat is het een voorrecht dat ik zo vroeg bekeerd ben, nog maar tien jaar oud! Och, had ik 't maar eerder gedaan. Ik heb nog gedurige sterking van het geloof nodig. Dat zal ik zoeken onder de middelen'.

Wat een helder verhaal van een kind. Ze had geestelijke ogen gekregen om de Heere Jezus te zien en zij vergeleek haar oude leven met kaf. Zij wist zich zo jong al geborgen in Christus! ds. Kuypers uit Nijkerk schrijft in zijn verslag: 'Och, dat veel ouders dit aan hun kinderen mogen voorstellen. Dat de kinderen dit voorbeeld in hun hart bewaren; ja, hun knieën tezamen buigen voor de genadetroon om ook daartoe verwaardigd te worden'.

(slot)

Elspeet,

J.A. Jobse

P.S. Het rijk geïllustreerde boek "De eenvoudigen. Geloofsgetuigen op de Noordwest-Veluwe" is door uitgeverij Groen uit Heerenveen op de markt gebracht. Het is voorzien van een leeslint, telt 271 bladzijden en is voor € 22,50 te koop in elke erkende theologische boekhandel in ons land. Ook is het voorzien van een notenregister, een beschrijving van geraadpleegde literatuur en bronnen en van meer dan honderd foto's en andere illustraties.

vergeving van zonden geschonken is. Die zekerheid behoort tot het wezen van het geloof en is niet iets wat er door een bijzondere werking van de Geest aan toegevoegd wordt.

Het geloof en de gelovige

Wij moeten bij het spreken over de verzekering wel onderscheid maken tussen het geloof zelf en de gelovige. In het geloof zélf is zekerheid en geen twijfel; het is immers juist het tegendeel van twijfel en ongelooft. Maar in de gelovige, die een zondig, ongelovig schepsel in zichzelf is en blijft, zijn veel twijfelingen, die weliswaar geen vruchten van zijn geloof zijn, maar van zijn ongelooft. Bovendien zullen wij in dit leven altijd maar een beginsel hebben van het ware geloof. Het moet immers sterker worden, 'wassen' en toenemen. Zo heeft de één een groot en sterk geloof, de ander een klein en zwak geloof. Daarom heeft de één méér zekerheid dan de ander.

Er is ook een groot onderscheid tussen de verzekering van het *geloof* en de verzekering van het *gevoel*.

De verzekering van het geloof vindt haar grond buiten zichzelf, in Christus, in de toezeggingen van de Heere, maar de verzekering van het gevoel in zichzelf, in wat het van Christus ervaart en geniet als vrucht van het geloof. Dit laatste is aangenaam en troostvol, maar wordt niet door allen of altijd genoten, maar vaak bestreden en aangevallen. Iemand kan met Heman in Psalm 88 doodbrakend blijven en ondertussen toch veel verzekerdheid des geloofs hebben.

Directe en indirecte verzekering

Comrie brengt tot verheldering van de zaak nog een verdere onderscheiding aan, namelijk die tussen een directe of onmiddellijke én een indirecte verzekering. Er zijn immers in het geloof tweeërlei geloofsdaden, uitgaande en inkerende, en daarom is er ook tweeërlei geloofs-zekerheid.

De eerste, de *uitgaande* en directe geloofsdaden, richten zich onmiddellijk op Christus. Daarbij is het niet de vraag of ik uitverkoren ben en of mijn zonden mij vergeven zijn. Dat is nooit het voorwerp van het geloof. Het geloof gelooft in Christus tót vergoing van zonden. Als dan ook in Zondag 7 gesproken wordt van een hartelijk vertrouwen dat ook aan mij vergoing van zonden geschonken is, betekent dit: geschonken in Christus. Deze uitgaande of directe geloofsdaden richten zich dus onmiddellijk op Christus

5

Comrie dichtbij

Comrie signaleert dat er veel verschil van mening bestaat over de zekerheid van het geloof. Men is het oneens over het wezen van de geloofs-zekerheid en over het functioneren van dit middel waardoor de ziel met Christus verenigd wordt. Daardoor worden juist de kleinen in de genade op een trieste manier heen en weer geslingerd.

De prediker van Woubrugge gaat daarom in de negende preek van de "Eigenschappen" uitvoerig op dit onderwerp in (blz. 350-396). Hij sluit zich aan bij Zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus. Daarin wordt het geloof omschreven als een zekere, betrouwbare, vaste kennis van het Evangelie en een hartelijk vertrouwen dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij

om Hem aan te nemen en te omhelzen tot zaligheid.

Maar er is in het geloof ook een *in-kerende* of reflectieve werkzaamheid. Hierbij keert het zich naar binnen en let op het werk van God in de ziel, op haar genadestaat, en op alles wat de ziel van Godswege ervaren heeft. Daaruit mag ze met blijdschap en vreugde besluiten tot haar aandeel aan Christus en haar genadige verkiezing. Daarin hebben de kenmerken dus hun plaats.

Rechtvaardigmaking

In Comrie's dagen heerste er ook een grote verwarring ten aanzien van het belangrijke leerstuk van de rechtvaardigmaking of rechtvaardiging. Ook hier heeft Comrie getracht leiding te geven. In zijn tweede preek in de "Eigenschappen" spreekt hij over de rechtvaardigmaking door het geloof aan de hand van Romeinen 5:1: 'Wij dan gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus'.

Rechtvaardigmaking, rechtvaardiging of vrijspraak is een woord dat ontleend is aan de gangbare uitdrukkingen bij een rechtsgeding. Zeer onderwijzend is Comrie bij zijn beschrijving van de rechtvaardiging door het geloof. Hij gebruikt het beeld van een vierschaar, een rechtbank, die wordt opgericht in het geweten. In het rechtsgeding is God de Rechter en de zondaar de aangeklaagde; de wet met de satan en het eigen geweten zijn de aanklagers, en Christus is de Advocaat, de Pleitbezorger, de Borg, Die het met Zijn bloed en borggerechtigheid opneemt voor de verloren, aan zichzelf wanhopende zondaar bij de Rechter. Op grond daarvan spreekt de grote Rechter de veroordeelde zondaar vrij van schuld en straf en rekent hem de gerechtigheid van Christus toe uit enkel genade.

De bekendmaking van de vrijspraak vindt in uitwendige zin plaats door het Woord des Heeren. Dit vonnis wordt echter vroeger of later ook aan de gerechtvaardigde zondaar bekend gemaakt 'door de middellijke of onmiddellijke werking van de Heilige Geest'. Dat gebeurt middellijk als de Heilige Geest de ziel naar Romeinen 8:16 verlicht door de kenmerken die het Woord geeft van een gerechtvaardigde.

De Heilige Geest kan het ook *onmiddellijk* doen zonder kenmerken door de vrijspraak van tijd tot tijd krachtig in de ziel te laten ervaren. Dan kan de ziel ten volle geloven dat ze vrijge-

sproken is en verruimt de blijdschap het hart.

Instrumentele werking van het geloof

Het middel waardoor zo'n grote weldaad wordt ontvangen, is het geloof: 'Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus'. Paulus sluit hier alle werken uit, ook het geloof-als-een-werk! 'Het is immers niet het geloof zelf als een werk dat ons rechtvaardigt, maar datgene wat het geloof aanneemt, namelijk de volmaakte gerechtigheid van Christus. Het is niet de hand waardoor een bedelaar iets gaat bezitten, maar de aalmoes die hij met zijn hand aanneemt' (blz. 89). De hand van het geloof schenkt geen gerechtigheid, maar datgene wat de hand van het geloof aanneemt.

Het geloof is niet meer dan een instrument. Comrie spreekt dan ook voortdurend over de instrumentele werking van het geloof. Dat geloof is de instrumentele oorzaak, waardoor de ziel Christus omhelst en Zijn gerechtigheid aanneemt. Comrie merkt daarbij op dat de ziel in dit stuk niet geheel lijdelijk is, maar direct werkzaam. Het geloof is 'een middel, waardoor de ziel de roepende stem van God hoort, de aangeboden Middelaar ziet, naar Hem vlucht, Hem omhelst en Hem aanneemt' (blz. 91). Comrie besluit zijn preek met verschillende toetsen voor de praktijk van ons leven. De verwoording is, zoals zo vaak in dit boek treffend: bijbels, geestelijk, bevindelijk. De lezer oordele zelf: 'Wie gerechtvaardigd is, heeft de Middelaar leren kennen in Zijn volstreekte noodzaak en volledige bereidwilligheid. Hij heeft in zijn hart Jezus' roepende stem gehoord, en toen hij Zijn roepende nodigende stem hoorde, is hij met zijn gehele hart en alles wat in hem is, naar de Borg gevlucht. Hij heeft Hem aangenomen en zichzelf voor tijd en eeuwigheid aan Hem overgegeven'.

Ontwikkeling in zienwijze

Comrie heeft in deze tweede preek in de "Eigenschappen" de rechtvaardigmaking van eeuwigheid nadrukkelijk ontkend (blz. 95). Er is wel een eeuwig voornemen bij God om de mens te rechtvaardigen, maar Hij heeft besloten om dat te doen in de tijd. Niemand wordt daadwerkelijk gerechtvaardigd voordat hij metterdaad gelooft. Wie de rechtvaardigmaking van eeuwigheid leert, ligt open voor

de opvatting dat de ziel ten enenmale passief is in de rechtvaardigmaking. Dan ziet men het geloof zuiver als een daad van inkeer waardoor ik zie dat ik al gerechtvaardigd ben. Het geloof is dan geen uitgaande daad meer van de ziel om de aangeboden Christus te omhelzen. Zulke mensen veroordelen het vluchten, hongeren en dorsten en reikhalzen naar Jezus als een werk van de wet. 'Geliefden, pas op voor zulke misvattingen en onjuistheden'.

Het trekt de aandacht dat er bij Comrie kennelijk een verandering in zienwijze heeft plaats gevonden. De "Eigenschappen" dateren van 1744. In 1761 publiceerde hij zijn "*Brief over de rechtvaardigmaking des Zondaars*". In dat boek en andere latere uitgaven zoals het "*Examen*" leert Comrie nadrukkelijk de rechtvaardigmaking van eeuwigheid. Veel gereformeerde theologen zijn hem overigens daarin niet gevolgd. Ongetwijfeld heeft de verdere doorwerking in de kerk van een half of heel arminianisme Comrie tot herziening van zijn standpunt gebracht. Men had toen vrijwel geen oog meer voor het voornaamste in het stuk van de rechtvaardiging, namelijk de toerekening van Christus' gerechtigheid uit vrije genade, voorafgaande aan het geloof. Comrie wil de rechtvaardigmaking weer zien als een vrije daad van God, geheel buiten de mens om, al wordt deze daad van God in de mens uitgewerkt. Om nu vast te houden dat de rechtvaardigmaking voortvloeit uit Gods eeuwig vrijmachtig welbehagen, komt hij tot een rechtvaardiging van eeuwigheid.

Op dit standpunt is het gevaar niet denkbeeldig dat de rechtvaardigmaking door het geloof wordt opgevat als een bewustwording van de eeuwige rechtvaardigmaking. Daardoor kan de worsteling van de ziel hoe zij rechtvaardig wordt voor God, haar klem verliezen.

Wat Comrie ermee bedoelt, is overigens heel duidelijk en naar de zin ook Schriftuurlijk. Het is onmiskenbaar dat de rechtvaardigmaking van de uitverkorenen ligt in Gods besluit van eeuwigheid. Daarmede is de zondaar echter nog niet daadwerkelijk rechtvaardig voor God. Het komt op de rechtvaardigmaking door het geloof aan.

Goed Nederlands

Voor de "Eigenschappen" van Alexander Comrie bestond in de kring van onze gemeenten altijd reeds veel

waardering. De heruitgave van ds. G.H. Kersten uit 1930 kwam reeds ter sprake. Wel was het taalgebruik van deze oude schrijver niet eenvoudig. Door de zeer zorgvuldige herschrijving van de heer C. Bregman, die zichzelf een geheel program van eisen had gesteld, spreekt de Schot Comrie nu heel goed Nederlands! Het oude goud glinstert weer. Comrie is dichterbij gekomen.

Het boek geeft antwoorden op heel veel vragen van het hart. De Bijbelse weg van het geloof, die de Heere met Zijn volk houdt, wordt Schriftuurlijk en bevindelijk getekend.

U kunt het boek heel goed doorlezen aan de hand van een schriftelijke cursus van de heer J. van de

Velde te Boskoop (0172-532796; e-mail: info@cursussenoudvaders.nl; website:www.cursussenoudvaders.nl) Het boek leent zich goed voor gebruik in de gezinskring, maar ook voor bespreking op een + 21-vereniging of op een studiekering onder ambtelijke leiding. Tolle lege. Neem en lees.

(slot)

Dordrecht, ds. M. Golverdingen

N.a.v. Alexander Comrie, "Verhandeling van enige eigenschappen van het zaligmakend geloof"; uitg. De Banier, Apeldoorn, 2012; 612 blz., prijs € 24,90.

het gelezen gedeelte, Johannes 13, over de voetwassing.

Moderamen

Preses: ds. C. Hogchem, assessoren: ds. A. Schot en ds. J. van Belzen, scribae: ouderlingen: J. Bonhof en F.J. Verweij, quaestor: ouderling J. van Buuren

Ingekomen stukken

Brief van de Stichting Financiële Hulpverlening aan Instellingen in de P.S. Oost met het verzoek om de heer M. Snippe, die aftredend is als bestuurslid, voor te dragen voor herbenoeming bij de P.S. Oost. De classis besluit conform het voorstel.

Schrijven van de Mediacommissie classis Kampen met betrekking tot de samenvatting van de commissie en een voorstel voor een mandaat. Tevens wordt gevraagd een voorzitter te benoemen. De vergadering gaat akkoord met het gevraagde mandaat en benoemt tot voorzitter ouderling Schouls. Besloten wordt dat de commissie op elke voorjaarsvergadering van de classis rapporteert over de gedane werkzaamheden. De commissie wordt licht en wijsheid toegewenst en dat het doel om elkaar tot een hand en voet te zijn inzake het mediagebeuren zoveel mogelijk gehaald mag worden in deze bange tijd waarin de ontwikkelingen zo snel gaan.

Brief van de heer W. Visscher te Genemuiden waarin hij verslag doet van de door hem gegeven aangepaste catechisatie in het seizoen 2011-2012.

Naar aanleiding van deze brief wordt gevraagd of er niet meer gehandicapten zijn in de gemeenten voor wie deze catechisatie bedoeld is. Besloten wordt via de kerkbodes meer bekendheid te geven aan deze catechisatie.

Punten van behandeling

Jaarverslag en Financieel verslag van de Classicale Evangelisatiecommissie over 2011 en begroting 2012.

Allereerst wordt evangelist De Visser gevraagd verslag te doen van zijn werkzaamheden op de post. Deze spreekt zijn dank uit voor al het medeleven in de achterliggende periode. Er zijn ongeveer 150 vrijwilligers voor de inloop, maar voor de zaterdag zijn er nog meer nodig. De kerkenraden wordt gevraagd dit onder de aandacht te brengen. Het is de bedoeling dat het maaltijdproject elke week in plaats van eens per 14 dagen gaat plaatsvinden. Het doel is uiteindelijk mensen onder het Woord te brengen.

De preses bedankt evangelist De Visser voor zijn verslag. Wie weet wat de Heere nog doen zal. "Zaaï uw zaad in den morgenstond, en trek uw hand des avonds niet af; want gij weet niet, wat recht wezen zal, of dit of dat, of dat die beide teza-

KERKNIEUWS

■ PASTORIEZORGEN

Ds. P. Blok getroffen door een hartinfarct.

Woensdag 8 augustus moest ds. P. Blok (93) vanwege een hartinfarct opgenomen worden in het ziekenhuis in Dirksland. Samen met ds. J. Schipper had hij op de maandag daarvoor mevrouw J. Schipper-Baan in het verpleeghuis 'Salem' in Ridderkerk nog bezocht. Een plaats met herinneringen, omdat mevrouw Blok de laatste jaren van haar leven daar ook verpleegd is. Maandag 13 augustus mocht hij gelukkig weer naar zijn eigen woning, met liefde omringd door zijn kinderen en kleinkinderen. Hij is erg zwak en moet veel medicijnen gebruiken om hopelijk onder de zegen des Heeren herhaling te voorkomen.

Sinds 1959 – dus 53 jaar – mag hij onze gemeenten dienen. Hij heeft door zijn prediking een plaats in ons midden en in ons hart. Dat bleek ook tijdens de herdenking van zijn vijftigjarig ambtsjubileum, toen hij zo passend mocht overdenken: 'Hij is de Rotssteen, Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn gericht. God is waarheid en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij' (Deut. 32: 4). Daar ligt ook onder deze omstandigheden alles in, voor hart en toekomst. Wat zijn leeftijd en ambtsjaren betreft mag hij tot de sterksten gerekend worden. Maar we zien het opnieuw bevestigd: 'de sterkste is enkel ijdelheid. Sela'. Laten we erbij stil staan. De HEERE zij onze oude emeritusbroeder op Flakkee goed en

nabij, omdat Hij de God is – zoals hij dat zelf zo vaak uitdrukt – 'Die in de braambos woont'. Want dat is een wonder, dat de braambos toch niet verteert. Een volk, dat zich leert kennen als een stekelige woestijnstruik, waarin de Verbondsgod blijvend woning wil maken, opdat Immanuel verheerlijkt worde.

v.A.

■ VERSLAG VERGADERING CLASSIS KAMPEN 22 MAART 2012 TE KAMPEN

Ds. C. Hogchem opent als consulent van de roepende kerk Oudemirdum de vergadering. Hij laat zingen Psalm 19:6. Hierna leest hij Joh 13:1 t/m 17 en vervolgens de te memoreren zaken.

Nunspeet: Ouderling J.T. van den Berg mocht op 31 december 2011 gedenken dat hij 35 jaar geleden in het ambt is bevestigd. Van 31 december 1976 t/m 31 december 1979 diende hij de Gereformeerde Gemeente van Nunspeet als diaken. Sinds 1 januari 1980 dient hij die gemeente als ouderling.

Kampen: Ouderling N. Stam mocht op 1 januari 2012 gedenken dat hij 30 jaar geleden in het ambt werd bevestigd door wijlen ds. P. Honkoop.

Zwolle: Op 24 januari 2012 is overleden oud-diaken C. Kint in de leeftijd van 55 jaar. Hij heeft de gemeente als diaken mogen dienen vanaf 17 maart 1999 tot 14 januari 2012.

Na het gebed mediteert de preses over

men goed zijn zullen" (Pred. 11:6).
Diaken Van Dalfsen wordt op voorstel van de classale evangelisatiecommissie daarin herbenoemd.

De heer Van Asselt heeft zijn werk als penningmeester van de door de classale evangelisatiecommissie ingestelde werkgroep beëindigd. In zijn plaats is de heer Koster uit Genemuiden benoemd.

Jaarverslag en Financieel verslag Stichting Evangelisatiewerk Friesland over 2010

Over het Jaarverslag en het Financiële verslag van de Stichting Evangelisatiewerk Friesland over 2010 worden geen vragen gesteld. Als lid van het bestuur van de stichting wordt benoemd overeenkomstig het voorstel de heer R. de Boer.

SVRO

Van de Raad van Advies SVRO is een brief ontvangen, waarin gevraagd wordt om aan de Particuliere Synode Oost een persoon voor te dragen, die de classis Kampen zal vertegenwoordigen in de nieuwe landelijke Commissie van Advies van Sirjon. Besloten wordt om ouderling F.J. Verweij voor te dragen.

Vervolgens wordt het Jaarrapport van SVRO over 2011 met de begeleidende brief besproken. Ouderling Verweij krijgt als secretaris van de Raad van Advies van SVRO gelegenheid om een korte toelichting te geven. De opmerkingen naar aanleiding van het op de vorige classisvergadering besproken voorstel van het reglement voor de nieuwe landelijke Commissie van Advies zijn bijna allemaal overgenomen. De naam van de nieuwe landelijke commissie wordt: Raad van Advies Zorggroep Sirjon.

Kerkvisitatie

De in 2012 te houden kerkvisitaties zullen worden gedaan door:

ds. J. van Belzen en ouderling H. Sleurink – de gemeenten Genemuiden, Groningen, Nunspeet en Oudemirdum;

ds. C. Hogchem en ouderling W. Mouw – de gemeenten Drachten, Emmeloord, Kampen en Zwolle;

ds. A. Schot en ouderling J.T. van den Berg – de gemeenten Hoogeveen, Lelystad, Marknesse en Urk.

Vervolgvergadering

Op zaterdagmorgen 2 juni zal een vervolgvergadering worden gehouden.

Voorlopige sluiting

De preses geeft aan dat het tot verwondering mag zijn dat in tijden van verwarring en twist er nog eensgezind vergaderd mocht worden. Het allergrootst is als er vruchten van de Geest mogen zijn. De Heere gedenke nog in de toorn aan Zijn ontfermingen. Ouderling Groen van

Oudemirdum wordt verzocht de vergadering te eindigen met dankgebed. Hij laat zingen Psalm 25:8 en gaat voor in dankgebed, waarna de preses de vergadering voorlopig sluit.

■ **VERSLAG VOORTGEZETTE VERGADERING CLASSIS KAMPEN 2 JUNI 2012 TE KAMPEN**

Opening

Ds. C. Hogchem opent als voorzitter de vergadering. Hij laat zingen Psalm 72:1. Vervolgens leest hij Psalm 72. Hierna mediteert hij over het gelezen Schriftgedeelte, met name over vers 16: "Is er een hand vol koren in het land op de hoogte der bergen, de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon; en die van de stad zullen bloeien als het kruid der aarde."

De preses noemt de te memoreren zaken.

Genemuiden: Op 4 april 2012 is overleden oud-ouderling Siemen Beens. Hij heeft de gemeente gedurende de periode 1955-2005 gediend in het ambt, van 1955-1964 als diaken en daarna als ouderling.

Zwolle: Op 21 april 2012 was ouderling G. Vlastuin 35 jaar ambtsdrager. Van 1977-1981 diaken en daarna tot heden ouderling.

Punten van behandeling

Verzoek Gereformeerde Gemeente Drachten inzake financiering verbouwing De gemeente van Drachten vraagt toestemming om aan de gemeenten een financiële bijdrage te vragen voor de bouw van lokaliteiten bij het kerkgebouw. De vergadering geeft toestemming om zich voor financiële steun te wenden tot de

overige Gereformeerde Gemeenten.

Rondvraag

Kampen vraagt of het mogelijk is dat net als bij de GS ook de rapporten van de PS aan de kerkenraden gezonden worden. Geantwoord wordt dat dit in het verdere verleden het geval is geweest, maar dat men op een gegeven moment besloten heeft dit niet meer te doen. Kampen zal dit punt voor de volgende classisvergadering als agendapunt opvoeren.

Hoogeveen heeft vragen bij de naar de kerkenraden verzonden brief van een werkgroep Ouders en familie rond mensen met een andere gearardheid. Geadviseerd wordt zich met hun vragen tot de werkgroep zelf te wenden. Desgewenst kan het als een agendapunt worden ingediend voor een volgende vergadering. Een der ouderling-afgevaardigden wijst op het belang van uiterste zorgvuldigheid in deze aangelegenheid rond seksuele gearardheid, omdat het een van de speerpunten is om onze kring aan te vallen.

Aanwijzen roepende kerk

Als roepende kerk voor de volgende classisvergadering is de gemeente Urk aan de beurt. Als datum wordt vastgesteld: 4 oktober 2012.

Sluiting

De preses dankt de vergadering voor de betrokkenheid in het vergaderen. Hij verzoekt ouderling Van der Goot van Oudemirdum te eindigen met dankgebed. Vooraf wordt Psalm 119:88 gezongen. Hierna sluit de preses de vergadering.

Namens het moderamen:
J. Bonnhof, scriba

BERICHTEN

■ **HBO-OPLEIDING CGO THEOLOGIE**

Inschrijvingen voor de theologie-opleiding op hbo-niveau zijn nog mogelijk voor de pastorale en de algemene variant. Voor informatie en inschrijving kunt u de website bezoeken: www.cgo.nu.

De Bijbel lezen in de grondtaal (CGO)

Bij voldoende belangstelling starten komend cursusjaar weer cursussen Grieks en Hebreeuws in Gouda. Voor meer informatie: mw. drs. C.J.J. Clements, tel. 0182-531522, e-mail: cjj@solcon.nl. In Rijssen start in het komende jaar een

beginnerscursus Grieks. Voor meer informatie: mw. drs. J.H. Kreijkes, tel. 0548-545716, e-mail: jhkreijkes@gmail.com

Bekijk ook de website www.cgo.nu. Telefonisch contact is mogelijk via het secretariaat: 0113-342356.

■ **PSALMZANGAVOND TE KAMPEN**

Psalmzangavond op **zaterdag 8 september**, aanvang 19.30 uur, in de Bovenkerk te Kampen, m.m.v. Pieter Heykoop en Dick Slagman, orgel. Meditatie door: ds. G. Beens. Toegangsprijs: kinderen € 2.--.

volwassenen € 3,50, gezin € 12,50. Col-
lecte t.b.v. Zending Gereformeerde Ge-
meenten.

■ STADSWANDELING AMSTERDAM

Rondleiding door de hoofdstad van Ne-
derland op **zaterdag 8 en 22 september**
o.l.v. de Amsterdamer dhr. J.C. Hotting.
Tevens bezoek aan de evangelisatiepost
'Bij Simon de Looier' waar u e.e.a. over
het evangelisatiewerk verteld zal worden.
Voor slechts € 10,- p.p. (max. € 50,- per
gezin) heeft u een boeiend dagje Amster-
dam. De opbrengst is t.b.v. het evangeli-
satiewerk in Amsterdam. Aanmelden via
tel. 078-6819811 (dhr. J.C. Hotting). Ver-
zamelen bij Centraal Station a/d kant van
'Het IJ' om 9.30 uur.

■ INTRODUCTIEDAG STUDENTENVERENIGING DEPOSITUM CUSTODI

Op **donderdag 30 augustus** kun je ken-
nismaken met de reformatorische studen-
tenvereniging Depositum Custodi (DC)
door naar de introductiedag te komen.
Overdag zullen er diverse activiteiten ge-
organiseerd worden waardoor je de ver-
eniging en haar leden kunt leren kennen.
's Avonds zal er een lezing worden ge-
houden door ds. D. de Wit over het thema
'Roep de Wijsheid niet?' Locatie: Chr. Ge-
ref. Kerk te Utrecht-Centrum, Wittevrou-
wensingel 28. Meer informatie over de
introductiedag kun je vinden op: www.depositumcustodi.nl. Via deze site kun je je-
zelf ook opgeven voor de introductiedag.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 26 AUGUSTUS 2012

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. C. Harinck;
Aalburg 9.30 uur ds. K. Boeder en 18.30
uur ds. M.J. van Gelder; Aalst 14.30 uur ds.
K. Boeder; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur
(H.D.) ds. B. van der Heiden; Alphen a/d
Rijn 10.00 en 16.00 uur ds. G. Clements;
Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Vis-
scher; Amsterdam-Noord 18.00 uur ds. A.
Schreuder; Apeldoorn 10.00 uur ds. J.S.
van der Net en 17.30 uur ds. D.W. Tuinier;
Arnhem 9.30 en 16.00 uur ds. A.A. Brugge;
Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Ter-
louw; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00
uur ds. D. de Wit; Beekbergen 10.00 en
19.00 uur ds. G. Mouw; Benthuizen 9.30
en 18.00 ds. A.B. van der Heiden; Berken-
woude 15.00 uur ds. W.J. Karels; Bodegra-
ven 16.30 uur ds. J. Driessen; Borssele 9.30
(H.A.) en 14.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder;
Breda 14.30 uur ds. H. Hofman; Capelle
a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30
uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West
10.00 uur ds. A. Moerkerken; Delft 19.00
uur ds. L. Terlouw; Deventer 10.00 uur ds.
J. Karels; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds.
J. Schipper; Doetinchem 9.30 en 15.00
uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 en
17.00 uur ds. H. Hofman; Drachten 19.00
uur stud. P.D. den Haan; Ede (Verl. Maan-
derweg 33) 12.15 (H.D.) en 19.00 uur ds.
A.A. Brugge; Elspeet 10.00 en 18.30 uur
ds. G. van Manen; Emmeloord 18.00 uur
ds. J.M. Kleppe; Enkhuizen 9.30 en 16.00
uur ds. G. Heijkamp; Enschede 18.15 uur
ds. A.P. Baaijens; Enter 9.30 en 15.00 uur

ds. D.W. Tuinier; Ermelo 9.30 en 18.30 uur
ds. P. Melis; Genemuiden 9.30 en 15.30
uur ds. C. Hogchem; Goudswaard 18.00
uur ds. L. Blok; 's-Gravenhage 18.00 uur
ds. G.W.S. Mulder; 's-Gravenpolder 9.30
(H.A.) en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; 's-
Gravenzande 9.30 en 15.30 uur ds. G.W.S.
Mulder; Groningen 10.00 en 16.00 uur
stud. P.D. den Haan; Haamstede 10.00
en 16.00 uur stud. H.A. van Zetten;
Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00
uur ds. W.J. Karels; Herkingen 14.30 uur
ds. J. Schipper; Hilversum 10.00 uur ds.
J.M. Kleppe; Hoogeveen 19.00 uur ds.
A. Schot; Hoogvliet 15.30 uur ds. A.J. de
Waard; Houten 19.00 uur (H.D.) ds. J.S.
van der Net; Kampen 15.00 uur ds. G. van
Manen; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds.
G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en
19.00 uur ds. G. Beens; Krabbendijke 9.30
en 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Krimpen
a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder;
Leerdam 10.00 uur ds. M.J. van Gelder;
Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. R. Katten-
berg; Lisse 16.00 uur ds. J. van Rijswijk;
Meeuwen 18.00 uur ds. K. Boeder; Melis-
kerke 9.30 en 19.00 uur ds. G.J.N. Moens;
Middelburg-Zuid 11.30 en 18.30 uur ds.
J.J. Tanis; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur
ds. S. Maljaars; Mijdrecht 15.30 uur ds. J.
van Belzen; Moerkapelle 9.30 uur ds. H.
Paul; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur
(H.D.) ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 14.00 uur
ds. C.J. Meeuse; Nieuwer ter Aa 10.00 en
19.00 uur ds. J. van Belzen; Nijkerk 9.30
en 18.30 uur ds. B.J. van Boven; Ooltgens-

plaat 14.30 uur ds. E. Bakker; Oostburg
18.00 uur (H.D.) ds. R.A.M. Visser; Ooster-
land 10.00 en 14.00 uur stud. S.W. Janse;
Opheusden 15.30 uur stud. A.T. Huijser;
Opperdoes 18.30 uur ds. R. Kattenberg;
Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G.
Pater; Oudemirdum 9.30 en 19.00 uur ds.
A.J. Gunst; Oude-Tonge 14.30 uur ds. S.
Maljaars; Poederoijen 14.30 uur ds. M.J.
van Gelder; Poortugaal 9.30 en 16.00 uur
ds. C. Neele; Poortvliet 14.30 uur ds. J.M.D.
de Heer; Puttershoek 10.00 en 15.30 uur
ds. L. Blok; Ridderkerk-Slikkerveer 18.00
uur ds. A.J. de Waard; Rijssen-Noord 9.30
en 18.30 uur (H.D.) ds. C.A. van Dieren;
Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. M. Gol-
verdingen; Rilland-Bath 14.00 uur ds. C.
van Krimpen; Rotterdam-Alexanderpol-
der 10.00 uur ds. A.J. de Waard en 16.30
uur ds. H. Paul; Rotterdam-Centrum 10.00
en 17.00 uur ds. J. Mijnders; Rotterdam-
IJsselmonde 18.00 uur stud. J. van Laar;
Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 16.00 uur
stud. J. van Laar; Scherpenisse 9.30 en
18.30 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel
10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. A. Verschu-
ure; Scheveningen 19.00 uur ds. P. Mulder;
Sliedrecht 18.30 uur ds. M. Joosse; Soest
19.00 uur ds. B. Labee; Sprang-Capelle
9.30 en 15.00 uur ds. M. Mondria; Stol-
wijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hooger-
land; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds.
R.A.M. Visser; Tholen 10.00 en 18.30 uur
ds. J.M.D. de Heer; Tricht-Geldermalsen
10.00 en 18.30 uur stud. A.T. Huijser; Veen
9.30 en 15.00 uur stud. C. van Ruiten-
burg; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds.
B. Labee; Vlaardingingen 16.30 uur ds. J.S.
van der Net; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur
ds. C.G. Vreugdenhil; Wageningen 10.00
en 15.30 uur ds. M. Joosse; Werkendam
10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westka-
pelle 9.30 en 14.00 en 18.30 uur ds. G.M.
de Leeuw; Westzaan 10.00 en 15.30 uur
ds. A. Schreuder; Woerden 10.00 en 16.30
uur ds. J.W. Verweij; Wolphaartsdijk 18.30
uur stud. H.A. van Zetten; Yerseke 9.30 en
18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00
(H.A.) en 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld;
Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. J. van
Rijswijk; Zwijndrecht 9.30 uur ds. J. Dries-
sen en 15.00 uur ds. G. Pater; Zwolle 9.30
en 19.00 uur ds. C. Hogchem.

■ DINSDAG 28 AUGUSTUS 2012

Aalburg 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Am-
sterdam-Noord 19.30 uur ds. A. Schot; Ber-
kenwoude 19.30 uur ds. W. Silfhout; Bors-
sele 19.30 uur ds. A.A. Brugge; Boskoop
19.30 uur (voor de zending) ds. J. Dries-
sen; Drachten 19.30 uur ds. J. van Belzen;
Mijdrecht 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw;
Naaldwijk 19.45 uur ds. A. Verschuure; Nij-
kerk 19.30 uur ds. G. Pater; Sprang-Capelle
19.30 uur ds. C. van Krimpen; Wolphaarts-
dijk 19.30 uur ds. M. Karens.

■ WOENSDAG 29 AUGUSTUS 2012

Barneveld-Centrum 19.30 uur (H.D.) ds. D. de Wit; Beekbergen 19.30 uur ds. J. van Belzen; Brakel 19.30 uur ds. S. Maljaars; Dinteloord 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Gouda 13.45 uur (huw.bev.) ds. G. Clements; Goudswaard 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Hilversum 19.45 uur ds. M. Joosse; Hoofdorp 19.45 uur ds. W. Visscher; Hoogeveen 19.30 uur ds. K. Boeder; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. J. van Rijswijk; Kortgene 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Leerdam 19.30 uur ds. P. Melis; Leiderdorp 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Meeuwen 19.30 uur ds. M. Mondria; Melissant 19.30 uur stud. H.A. van Zetten; Nieuwdorp 19.30 uur ds. W.J. Karels; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. D.W. Tuinier; Oostvoorne 19.30 uur ds. C.J. Meeuse; Oude-Tonge 19.30 uur ds. A.J. de Waard; Puttershoek 19.30 uur ds. J.S. van der Net; Rhenen 19.30 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 19.30 uur (voor de zending) ds. G.J.N. Moens; Rilland-Bath 19.30 uur ds. G. van Manen; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. A. Verschuure; Rotterdam-Centrum 19.45 uur ds. J. Schipper; Spijkenisse 19.45 uur ds. H. Paul; Veen 19.30 uur

ds. G.M. de Leeuw; Wageningen 19.30 uur ds. G. Beens; Westzaan 19.30 uur ds. W. Harinck; Zaandam 19.30 uur ds. M. Karens.

■ DONDERDAG 30 AUGUSTUS 2012

Alphen a/d Rijn 19.30 uur ds. L. Blok; Bodegraven 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Cappelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. A. Verschuure; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur ds. G. van Manen; Herkingen 19.30 uur ds. L. Terlouw; Kapelle-Biezeling 19.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Nieuwer ter Aa 18.45 uur ds. A.J. de Waard; Ouddorp 19.30 uur ds. A. Vermeij; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. E. Bakker; Tricht-Geldermalsen 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Waarde 19.30 uur ds. M. Mondria; Werkendam 19.30 uur ds. A.A. Brugge (voor de zending); Westkapelle 19.30 uur stud. S.W. Janse; Zwolle 19.30 uur ds. M. Joosse.

■ VRIJDAG 31 AUGUSTUS 2012

Gouda 14.00 uur (huw.bev.) ds. G. Clements; Moerkapelle 14.00 uur (huw.bev.) ds. J. Driessen; Nieuwdorp 14.30 uur (huw.bev.) ds. C.J. Meeuse; Middelburg-

Centrum 14.00 uur (huw.bev.) ds. J.M.D. de Heer; Nieuwerkerk 15.30 uur (huw.bev.) ds. A.J. Gunst; Ridderkerk 14.00 uur (huw.bev.) ds. G.M. de Leeuw; Veen 19.30 uur (huw.bev.) ds. M. Karens; Westkapelle 14.00 uur (huw.bev.) ds. D.W. Tuinier.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 26 AUGUSTUS 2012

Alkmaar ('t Wuiver 2a, Oudorp) 10.00 en 16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 uur evang. H.J. van den Boogaart en 18.30 uur ds. M. Mondria.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

Fides

praktijk voor hulpverlening en diagnostiek

Een vertrouwd adres voor hulp aan kinderen, jongeren en volwassenen vanuit een Bijbelse visie.

Wij bieden o.a. hulp bij:

- Opvoedingsvragen
- Relatie- of werkproblemen
- Somberheid, angst, piekeren
- Psychische klachten
- Gezinsproblemen
- Identiteits- en andere vragen

U kunt bij ons ook terecht voor psychologisch onderzoek, indicatieaanvragen en onderzoek, begeleiding en training van mensen met een verstandelijke beperking.

Bel voor informatie of aanmelding
Tel. 0342 - 41 99 77
Van Breugelplantsoen 1
3771 VM Barneveld
www.fideshulpverlening.nl

Auto's te huur in **Chilliwack BC, Canada**: 001-604-799-7607 of ScenicRentalBC@gmail.com.

Te huur in Staphorst

Leuke vak. woning. Week 31 bezet
Kan ook voor midweek of weekend.
Tel. 0522-462035

GERT JAN
KREIJKES
uitvaartverzorging

dienstbaar in vertrouwen

*ongeacht uw verzekering
verzorgen wij begrafenissen in Rijssen en omstreken*

G.J. Kreijkes

Piet Heinstraat 26
7461 EZ Rijssen

Tel. 06-51911174
Tel. 0548-520159

G. Plumiers

De Steege 1
7462 VA Rijssen

Tel. 06-15683351
Tel. 0548-515946

www.gertjankreijkes.nl

Vanaf 1 september 2012 is ons vakantiehuis

"Haus Irmgard" weer vrij!

Gelegen op de Hunsrück (Duitsland) ± 25 km vanaf de moezel en ± 25 km vanaf de Rijn.
25 slaappleatsen, onderverdeeld in div. appartementen.

Ook per appartement te huur.
www.hausirmgard.nl
Fam. F.J. Poepjes Tel. 0620735340

Cursussen Oudvaders

Alexander Comrie

Verhandeling van enige Eigenschappen van het zaligmakend geloof

Verdeeld over 14 lessen en 1028 vragen.

Prijs: Cursus Digitaal € 104.00

Schriftelijk €114.00

Vraag vrijblijvend een proefles aan
Meer info en cursussen zie

www.cursussenoudvaders.nl

tel 0172-532796

e-mail: info@cursussenoudvaders.nl

20Jaar
Solidamentum

Barneveld | Ede-Wageningen | Gouda | Rhenen | Zwolle

INTRODUCTIEDAGEN

Aan onze reformatorische medestudent(e),

Studeer je, of ga je studeren?

De introductiedagen worden dit jaar D.V. gehouden in de volgende plaatsen:

Barneveld op woensdag 29 augustus

Middag: 14.00u, Eben-Haëzerschool

Avond: 19.15u, Eben-Haëzerschool

Lezing: 'Gewetensvorming'

door dr. L.D. van Klinken

Contact: Hanneke van Essen,

barneveld@solidamentum.nl

Ede-Wageningen op dinsdag 28 augustus

Middag: 14.30u, station Ede-Wageningen centrum

Avond: 19.30u, Johannes de Swaefschool

Lezing: 'Je talenten gebruiken... maar hoe?'

prof. dr. A. van Nieuw Amerongen

Contact: Ellen van den Dikkenberg,

edewageningen@solidamentum.nl

Gouda op woensdag 29 augustus

Middag: 13.15u, station Gouda centrumzijde

Avond: 18.45u, PABO Driestar Hogeschool

Lezing: 'Verbroken contact?'

door drs. B. Ordelman

Contact: Stephan Oosterwijk,

gouda@solidamentum.nl

Rhenen op vrijdag 31 augustus

Middag: 14.00u, Eben-Haëzerschool

Avond: 19.30u, Eben-Haëzerschool

Lezing: 'De juiste keus?'

door dhr. G. Roos

Contact: Jacqueline Kruijsse,

rhenen@solidamentum.nl

Zwolle op donderdag 30 augustus

Middag: 13.30u, station Zwolle, centrumzijde

Avond: 19.00u, in de Eliëzerschool

Lezing: 'Er is een tijd om geboren te worden, en een tijd om te sterven'

door ds. A. Schot.

Contact: Johanna Vos, zwolle@solidamentum.nl

Voor meer informatie: www.solidamentum.nl

Solidamentum

- Verdieping in eigen fundament

- Vrienden met dezelfde achtergrond

- Bezinning over herkenbare en actuele thema's

- Verwerven van sociale contacten en vaardigheden

Nunspeet: de heide bloeit!

Onze nw. schone chalet te huur.

Midweek € 250,- (incl. schoonm.)

Tel: 0345-558258 / 06-20999516

Begravenisonderneming

De Jongh

Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begravenissen.

Met aandacht voor uw persoonlijke wensen.

In alle rust, oertrouwelijk en met bescheidenheid.

Wij verzorgen alleen begravenissen, door het gehele land, en zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

Hardinxveld-Giessendam 0184 - 611154

Waardenburg 0418 - 652039

Werkendam 0183 - 701017

Papendrecht 078 - 6412740

www.begravenisondernemingdejongh.nl

Dagbesteding in eigen sfeer

Landhoeve Groot Schoneveld in Achterberg is een dagbestedingscentrum voor ouderen uit de reformatorische gezindte voor de regio Betuwe, Rivierenland, Utrechtse Heuvelrug en Gelderse vallei.

ZATERDAG 25 AUGUSTUS OPEN DAG ZORGBOERDERIJ

10.00-16.00 uur

Met o.a. Van der Wal oude boeken, Van der Meijden boeken, Stuurbrink sierkussens en Cd's, Scheur fotokaarten, cadeauartikelen, Rst zorg, Vleugelconcert door Jaap Veenendaal, PowerPoint dagbesteding, **Veel attracties voor kinderen:** o.a. trekker-rijbewijs, brandweershow, springkussen, Downhill fietsexperience, ballonnenfeest, Nekaf legerjeep voor fotoshoot, uitzicht hoogwerker brandweer, paardensjees, ritten met oude Ford brandweerauto en nog veel meer..... kijk voor info op: www.grootschoneveld.info

Landhoeve Groot Schoneveld

Bovenweg 20

3911 SG Achterberg

Tel: 0317 - 6 18 18 0

contact: Bert of Julia Hak

grootschoneveld@kliksafe.nl

www.grootschoneveld.info

Delkant 8 | 5311 CJ Gameren

Tel. 0418 - 56 21 74

www.begravenisondernemingdekloe.nl

Te huur aangeboden gezellige woonruimte voor meisje in het midden van het land.
Tel. 0346-213469

Vakantie, nazomeren.

Welkom op Grevelande. Geniet van rust en ruimte, op onze boerenlandcamping. Vlakbij Grevelingenmeer en kerk. 20 km van Noordzeestranden. Luxe sanitair en kruidentuin. Gemeenschapsruimte.
www.grevelande.nl 0187-669317
fam. Lies en Beijke v.d. Velde

Te huur aangeboden ruime woning in buitengebied tussen Barneveld en Lunteren. Vanaf oktober voor ca. half jaar. Tel. 06-51207642

"In den vroegen morgen van den 3-en September heeft het den Heere behaagd Zijn ouden dienstknecht, Ds. Gijsbertus van Reenen, emeritus-predikant der Geref. Gemeenten te Leiden, uit den bangen strijd van dit leven te voeren tot den eeuwigen triumph der volmaakte zaligheid en hem de kroon te geven, die Hij Zijn getrouwe dienstkneden heeft weggelegd."

Zo lezen we in De Saambinder op 12 september 1935.

Lees het hele artikel op www.digibron.nl.

Daar vindt u het complete digitale archief van De Saambinder.

Gratis, snel en volledig

www.digibron.nl

begravenisverzorging
Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken.
Wij verzorgen alleen begravenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander
Tel. 010 - 4600509

www.begravenisverzorgingdenhollander.nl

Annette van Maaren (Msc.)
Reformatisch Psycholoog

Haastrecht Oudewater
Montfoort Gouda
0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl

Psychologische Hulpverlening

Voor een zorgzame begeleiding

Begravenisonderneming

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel

Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Ambtskleding

2- of 3-delige kostuums, preekjassen
overhemden, dassen, hoeden

Trouwkostuums

jacquets, gilets, schoenen,
accessoires

herenkleding Dorpsstraat 229,
3925 KC Scherpenzeel
tel. (033) 277 88 99

Dorst
BEGRAVENISVERZORGING

Molenpad 4
4696 BP Stavenisse
Telefoon: 0166 - 69 74 38
Mobiel : 06 -10 64 28 07
www.dorstbegravenisverzorging.nl

Wij verzorgen alléén begravenissen

Veenendaal;

t.h. ruime zitslaapkamer, kook-
gelegenheid, eigen ingang; voor
studente/werkende vrouw.
Tel. 0318-501667

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus
Eminent
Domus
Monarke
Cantilena
enz.

Ruime ervaring
in zaal- en
kerkorgels

Stolk
orgels

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52

Krabbendijkse
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

www.stolkorgels.nl

PSYCHOLOGENPRAKTIJK BROUWER

BEHANDELING • BEGELEIDING
ONDERZOEK • ADVIES

Hulpverlening aan kinderen,
jongeren en volwassenen

O.a.: ADHD • angst • burn-
out • depressie • faalangst •
fobie • gedragsproblemen •
identiteitsproblemen • licha-
melijke spanningsklachten •
negatief zelfbeeld • onzeker-
heid • opvoedingsproblemen
• paniek • piekeren • PDD-
NOS • relatieproblemen •
slaapproblemen • somber-
heid • spanning • stress •
syndroom van Asperger.

RIDDERKERK
Verlengde Kerkweg
11

BARNEVELD
Wilhelminastraat
14

METEREN
(Geldermalsen)
Dorpsstraat 18

Informatie en aanmelding via:

Tel: 0180 - 42 69 55

E-mail: info@psychbrouwer.nl

Website: www.psychbrouwer.nl

HERFSTVAKANTIE OP TEXEL

De NIEUWE Verrassing

NU NOG ONGEKENDE INTRODUCTIEKORTING

Zoek en boek via www.deverrassing.nl

Of neem contact op via: **0222 31 89 06**

VAN STAVEREN

Begravenisverzorging

Sumatrastraat 11 ~ 2405 EM Alphen aan den Rijn

Dag en nacht bereikbaar

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

BJ Begravenisverzorging
Janssen

Begravenisverzorging op
de Bevelanden en Tholen

Havikskruid 10, Kapelle
0113-33 09 36

Binnenkamer 11, Tholen
0166-60 73 19

www.begravenisverzorging-janssen.nl

De Saambinder Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur:

ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk
donderdag** vóór de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk
maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 0,95 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika:

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijk-
heid betreffende de inhoud van de advertenties
en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Tegels... als geen ander

Ook bij Kroon
TEGELOUTLET
veel keuze, vanaf
€ 3,95 / m²

Vloertegels en wandtegels
Meer dan duizend soorten
Vakkundig advies en gelegd
Vloerverwarming
Altijd scherpe prijzen

KROON
VLOEREN IN STEEN

Energieweg 8c, Meerkerk | tel. 0183-354225 | www.kroonvloereninsteen.nl

HARKES *Persoonlijke zorg voor uw begrafenis*
Begravenissen

Telefoon (0172) 21 21 22
Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Wij verzorgen alleen begravenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden

Orgelbouw Advies Commissie
een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische vraagstukken

VOGG
Vereniging van Organisten der Gereformeerde Gemeenten

Neem voor meer informatie contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

0182 - 35 15 20
voor de Krimpenerwaard
Gouda & omstreken

Speksnijder Begravenisverzorging

In alle rust, betrokken, zorgzaam...
Want iedere begrafenis is een persoonlijk afscheid!
www.speksnijderbegravenisverzorging.nl

kina
begravenisverzorging

D.W. Schipper 010-458 31 12
Capelle a/d IJssel

J. Kooijman 0182-58 39 32
Gouda

Dag en nacht bereikbaar
WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Rust en ontspanning in de prachtige Eifel! Ruime appartementen te huur. Inl.: 0049 6594 258990 en www.huizesolagratia.nl

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zelst
Telefoon 030 - 6924258
Mobiël: 06 - 57315689
www.begravenisondernemingtreur.nl
info@begravenisondernemingtreur.nl

Begravenisondernehmung Treur
Wij verzorgen alleen begravenissen

Reformatorische Psychologenpraktijk Nederland

Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwelijk, Doelgericht

Wij bieden identiteit bewuste hulp aan **kinderen, jongeren en volwassenen** met o.a.:

- Relatieproblemen
- Opvoedingsvragen
- Gedragsproblemen
- Traumatische ervaring(en)
- Gezinsproblemen
- Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen)
- Arbeidsproblemen
- Autisme Spectrum Stoornis

Voor meer informatie of aanmelding:
078 - 69 32 808

Adres: Plantageweg 5, 2951 GN Alblasserdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

Agathos ZORG DIE BIJ U PAST.

PSYCHOSOCIALE ZORG
VERPLEGING
PERSOONLIJKE VERZORGING
PALLIATIEVE ZORG
MANTELZORGONDERSTEUNING
HULP BIJ HET HUISHOUDEN

Zorglijn: (010) 264 07 77
www.agathos-thuiszorg.nl

ORGEL OF PIANO KOPEN?

Joh.deHeer
méer dan muziek, sinds 1898.
Leegwaterstraat 101 Sliedrecht
facebook.com/johdeheer • www.johdeheer.nl

Te huur: zit - slaapkamer
omgeving **Barneveld / Amersfoort.**
Veel privacy eigen opgang.
Tel. 0342 46 27 25

OOSTKAPELLE,
te huur 8 pers. zomerhuis
en een 6 pers. stacaravan.
Tel 0118-581260.
www.dekkervakanties.nl

Begravenisverzorging Kamsteeg
Waar u ook woont, wij zijn dag en nacht bereikbaar
Wij verzorgen alleen begravenissen

0183 - 44 94 94
Hoofdgraaf 5 - 4281 NM Andel
www.begravenisverzorgingkamsteeg.nl

Werkendam: A.L. Bor, tel. 0183-512859
Bommelerwaard: tel. 06-53 53 33 22
Sliedrecht: R. Mauritz, tel. 0184-785978

Een respect- en stijlvolle uitvaart is onze zorg

Kijk op de website of bel voor meer informatie en schrijf u in!

W. Visser
Consultancy

Cursus Werkt mijn leven?
De cursus biedt bezinning en concrete handvatten rondom tijdsbeheer.
De cursus duurt 4 avonden en is in eerste instantie bedoeld voor (jonge) ondernemers, managers en anderen die met tijdsdruk in aanraking komen.

Locatie: Ochten & Nunspeet
Data: D.V. okt./nov. '12
Cursusleiding: Dhr. W. Visser & dhr. J.D. van Nifterik

In samenwerking met: Nifterik Multimedia
Wim Visser, Nunspeet t. 0341-254072
e. info@wvisserconsultancy.nl
w. www.wvisserconsultancy.nl